Lieta Nr. A420302822
Lietas arhīva Nr. AA43-0241-24/3
ECLI:LV:ADAT:2024:0307.A420302822.7.S

Administratīvā apgabaltiesa
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2024. gada 7. martā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā: tiesnese referente Sandra Gintere, tiesneses Laura Konošonoka un Anita Šteinberga

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „SIVONI" pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta 2022. gada 16. novembra lēmuma Nr.33.17-6/22.13/5477 atcelšanu, sakarā ar SIA „SIVONI" apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2023. gada 28. aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) Nodokļu nomaksas veicināšanas pārvaldes amatpersonas 2021. gada 17. decembra lēmumu Nr.33.17-3/17.7.3/112284 (turpmāk – lēmums par atbalstu) pieteicējai SIA „SIVONI" piešķirts atbalsts apgrozāmo līdzekļu plūsmas krituma kompensēšanai (turpmāk – atbalsts) par 2021. gada oktobri 877,88 *euro*.

[2] Iestāde atkārtoti izvērtēja lietas materiālus, un administratīvais process noslēdzās ar VID ģenerāldirektora p.i. 2022. gada 16. novembra lēmumu Nr.33.17-6/22.13/5477 (turpmāk – Lēmums), ar kuru atcelts lēmums par atbalstu un pieteicējai uzlikts pienākums viena mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās dienas atmaksāt nepamatoti saņemto atbalstu.

Lēmuma pamatojumā norādīts, ka atbilstoši Ministru kabineta 2020. gada 10. novembra noteikumu Nr.676 „Noteikumi par atbalstu Covid-19 krīzes skartajiem uzņēmumiem apgrozāmo līdzekļu plūsmas nodrošināšanai" (turpmāk – Atbalsta noteikumi) 4.2.1. apakšpunktam VID ir tiesīgs piešķirt atbalstu, ja uzņēmuma apgrozījums ir krities tiesību normā noteiktajā apmērā un ieņēmumu samazinājums ir tieši un cēloņsakarīgi saistīts ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem sakarā ar Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai paredzētajiem epidemioloģiskās drošības pasākumiem.

Pieteicējas apgrozījuma kritums 2021. gada oktobrī atbilst Atbalsta noteikumu 4.2.1. apakšpunkta nosacījumiem. Taču attiecībā uz ieņēmumu samazinājumu konstatējams, ka tās pamatdarbības veids ir taksometru pakalpojumi, un Ministru kabineta 2021. gada 9. oktobra rīkojumā Nr.720 „Par ārkārtējas situācijas izsludināšanu" (*zaudējis spēku 2022. gada 1. martā*; turpmāk – Rīkojums) netika noteikts aizliegums 2021. gada oktobrī nodarboties ar taksometru pakalpojumu sniegšanu. Tādējādi pieteicējas ieņēmumu kritums ir saistīts ne vien ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem, bet atbilstoši tās paskaidrotajam arī ar pieprasījuma pēc taksometru pakalpojumiem mazināšanos, kas ir krīzes situācijai tipiskas un paredzamas sekas un ko nodokļu maksātājs var ietekmēt, pielāgojoties esošajai situācijai.

VID rīcība, izmaksājot pieteicējai atbalstu, varēja radīt paļāvību uz atbalsta saņemšanas tiesiskumu. Tomēr, tā kā Atbalsta noteikumi skaidri nosaka atbalsta saņemšanas kritērijus, tad iestādei, konstatējot, ka atbalsts ir izmaksāts nepamatoti, šī kļūda ir jālabo, un pieteicējas tiesiskā paļāvība nav aizsargājama. VID atbalsta piešķiršanas brīdī neveic padziļinātas pārbaudes, nepieciešamības gadījumā tās veic pēc atbalsta piešķiršanas. Turklāt pieteicējai netika piešķirts atbalsts par 2021. gada novembri, jo ieņēmumu samazinājums nebija saistīts ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem. Tādēļ tai vajadzēja apzināties, ka atbalsts par 2021. gada oktobri saņemts nepamatoti.

[3] Pieteicēja iesniedza pieteikumu par Lēmuma atcelšanu, norādot, ka saskaņā ar Rīkojuma nosacījumiem darba ņēmēji strādāja attālināti, bija aizliegta pulcēšanās, slēgtas izklaides vietas, restorāni, kafejnīcas, kā arī Latvijā neieradās tūristi. Šādos apstākļos cilvēki neizmantoja taksometru pakalpojumus.

Lēmuma pieņemšana pēc būtības ir pieteicējas iznīcināšana, jo šobrīd naudas pelnīšana taksometru pakalpojumu nozarē ir ļoti apgrūtināta.

Pat ja VID kļūdījās, pieņemot lēmumu par atbalstu, tad atbilstoši tiesiskās paļāvības principam tā ir iestādes atbildība, nespējot izprast likumdevēja gribu, un pieteicējai saņemtais atbalsts nebūtu jāatmaksā.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2023. gada 28. aprīļa spriedumu pieteikums noraidīts, motivējot šādi.

[4.1] Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 1. pantā noteikts likuma mērķis – noteikt tiesisko kārtību

Covid-19 infekcijas izplatības laikā, paredzot atbilstošu pasākumu kopumu Covid-19 izplatības seku pārvarēšanai un īpašos atbalsta mehānismus un izdevumus, kas tieši saistīti ar Covid-19 izplatības ierobežošanu, lai nodrošinātu sabiedrības ekonomiskās situācijas uzlabošanos un veicinātu valsts tautsaimniecības stabilitāti.

Atbilstoši šā likuma 2. pantam Ministru kabinets, izvērtējot ekonomisko situāciju, nosaka kritērijus un kārtību šā likuma 15. pantā noteikto pasākumu un īpašo atbalsta mehānismu piemērošanai nodokļu maksātājiem, kurus skārusi Covid-19 izraisītā krīze. Ministru kabinets, ja nepieciešams, noņaka nozares, kurām sakarā ar Covid-19 izplatību ir būtiski pasliktinājusies finanšu situācija.

Likuma 15. pantā noteikts dīkstāves atbalsts, pabalsts par dīkstāvi (*acīmredzot domāts dīkstāves pabalsts un atbalsts par dīkstāvi*) un atbalsts algu subsīdijai, bet minētā panta trešajā daļā Ministru kabinetam deleģētas tiesības noteikt citus atbalsta pasākumus Covid-19 izraisītās krīzes skartajiem nodokļu maksātājiem.

[4.2] Atbalsta noteikumi izdoti, pamatojoties uz Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 2. pantu un 15. panta trešo daļu, nosakot valsts atbalstu Covid-19 krīzes skartajiem nodokļu maksātājiem (uzņēmumiem) apgrozāmo līdzekļu plūsmas krituma kompensēšanai, lai mazinātu Covid-19 krīzes izraisītās sekas un pēkšņas likviditātes trūkumu (noteikumu 2. un 3. punkts (*iespējams domāts 1. un 2. punkts*)).

Sākotnēji ar Atbalsta noteikumiem bija paredzēts atbalsts Covid-19 infekcijas otrā izplatīšanās viļņa pārvarēšanai atbalsta periodam no 2020. gada 1. novembra līdz 31. decembrim. Pagarinot ārkārtējo situāciju un saglabājot dažāda veida ierobežojumus, atbalsta periods tika pagarināts līdz 2021. gada 30. jūnijam. Ar Rīkojumu no 2021. gada 11. oktobra trešo reizi saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatību tika izsludināta ārkārtējā situācija, kas noteikta līdz 2022. gada 11. janvārim, bet tika pagarināta līdz 2022. gada februāra beigām.

Ar Ministru kabineta 2021. gada 26. oktobra noteikumiem Nr.722 „Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 10. novembra noteikumos Nr.676 „Noteikumi par atbalstu Covid-19 krīzes skartajiem uzņēmumiem apgrozāmo līdzekļu plūsmas nodrošināšanai" (turpmāk – Noteikumi Nr.722) tika noteikts jauns periods atbalstam apgrozāmo līdzekļu plūsmas nodrošināšanai no 2021. gada 1. oktobra līdz 2022. gada 31. janvārim (*acīmredzot domāts līdz 2021. gada 30. novembrim*). Noteikumi Nr.722 stājās spēkā 2021. gada 17. decembrī (nākamajā dienā pēc tam, kad oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis" tika publicēts paziņojums par to, ka Eiropas Komisija pieņēmusi lēmumu par šajos noteikumos paredzētā komercdarbības atbalsta saderību ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu (Noteikumu Nr.722 2. punkts)).

Ar Noteikumiem Nr.722 vienlaikus tika grozīts arī Atbalsta noteikumu 4.1.2. apakšpunkts (*acīmredzot domāts 4.2.1. apakšpunkts*), cita starp papildinot to ar šādu tekstu: „un šis apgrozījuma samazinājums ir saistīts ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem, kas saistīti ar epidemioloģiskās drošības pasākumiem Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai". Normas šī teksta daļa tika redakcionāli grozīta ar Ministru kabineta 2021. gada 9. novembra noteikumiem Nr.744 „Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 10. novembra noteikumos Nr.676 „Noteikumi par atbalstu Covid-19 krīzes skartajiem uzņēmumiem apgrozāmo līdzekļu plūsmas nodrošināšanai"" (turpmāk – Noteikumi Nr.744), saglabājot normas teksta būtību: „un šis apgrozījuma samazinājums ir saistīts ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem sakarā ar Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai paredzētajiem epidemioloģiskās drošības pasākumiem". Arī Noteikumi Nr.744 stājās spēkā 2021. gada 17. decembrī (nākamajā dienā pēc tam, kad oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis" publicēts paziņojums par to, ka Eiropas Komisija pieņēmusi lēmumu par šajos noteikumos paredzētā komercdarbības atbalsta saderību ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu).

Tiesa secināja, ka, nosakot jaunu atbalsta periodu no 2021. gada oktobra, vienlaikus tika papildināti (konkretizēti atbilstoši Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma mērķim) atbalsta saņemšanas priekšnoteikumi ar noteikumu, ka apgrozījuma samazinājumam ir jābūt saistītam ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem sakarā ar Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai paredzētajiem epidemioloģiskās drošības pasākumiem.

Ja tiesa izskata pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai, kas izskata lietu pēc būtības, jāvērtē tie tiesiskie un faktiskie apstākļi, kas pastāvēja līdz lietas izskatīšanas pabeigšanai. Izņēmums ir gadījumā, ja pieprasītais labums ir saistīts ar konkrētu laika periodu vai ja tiesību normas grozījuma gadījumā pārejas noteikumos ir atrunāts citādi (*Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Senāts) 2009. gada 11. decembra sprieduma Nr.SKA-345/2009 10. punkts, 2015. gada 3. marta sprieduma Nr.SKA-53/15 5. punkts*).

Izskatāmajā gadījumā pieprasītais labums ir saistīts ar konkrētu periodu – 2021. gada oktobri.

Tiesa norādīja, ka uzņēmējiem subjektīvās tiesības prasīt atbalstu par trešā Covid-19 viļņa izplatības periodu radās ar Noteikumu Nr.722 spēkā stāšanās brīdi, tas ir, ar 2021. gada 17. decembri, kad tiesību normās privātpersonai tika piešķirtas subjektīvās tiesības prasīt konkrēto labumu. Tādējādi atbalstam par 2021. gada oktobri ir piemērojamas Atbalsta noteikumu normas redakcijā, kas stājās spēkā ar 2021. gada 17. decembri.

[4.3] Saskaņā ar Atbalsta noteikumu 4.2.1. apakšpunktu atbalstu apgrozāmo līdzekļu plūsmas nodrošināšanai par 2021. gada oktobri uzņēmums varēja saņemt, ja izpildījās šādi priekšnoteikumi:

1) uzņēmums bija reģistrēts kā nodokļu maksātājs;

2) atbalsta perioda mēnesī uzņēmuma apgrozījums ir krities vismaz par 20 %, salīdzinot ar vidējo apgrozījumu 2021. gada jūlijā, augustā un septembrī kopā;

3) šāds apgrozījuma samazinājums ir saistīts ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem sakarā ar Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai paredzētajiem epidemioloģiskās drošības pasākumiem.

Tiesa konstatēja, ka lietā nav strīda par to, ka pieteicēja ir reģistrēts nodokļu maksātājs un tās apgrozījums 2021. gada oktobrī, salīdzinot ar vidējo apgrozījumu 2021. gada jūlijā, augustā un septembrī kopā, ir krities vismaz par 20 %. Lietā ir strīds par trešā priekšnosacījuma izpildi, proti, vai pieteicējai apgrozījuma samazinājums 2021. gada oktobrī ir saistīts ar

saimnieciskās darbības ierobežojumiem sakarā ar Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai paredzētajiem epidemioloģiskās drošības pasākumiem.

[4.4] Tiesa konstatēja, ka prasībai par apgrozījuma krituma saistību ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem sakarā ar Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai paredzētajiem epidemioloģiskās drošības pasākumiem nav skaidrojuma Noteikumu Nr.722 un Noteikumu Nr.744 projektu anotācijās. Taču šāds skaidrojums ir rodams citu uz Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 2. panta un 15. panta trešās daļas pamata izdotu Ministru kabineta noteikumu anotācijā. Proti, 2021. gada 15. janvārī spēkā stājās Ministru kabineta 2021. gada 12. janvāra noteikumi Nr.29 „Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 24. novembra noteikumos Nr.709 „Noteikumi par atbalstu par dīkstāvi nodokļu maksātājiem to darbības turpināšanai Covid-19 izraisītās krīzes apstākļos”” (turpmāk – Noteikumi Nr.29), atbilstoši kuru 1.2. un 20.7. apakšpunktam Ministru kabineta 2020. gada 24. novembra noteikumos Nr.709 „Noteikumi par atbalstu par dīkstāvi nodokļu maksātājiem to darbības turpināšanai Covid-19 izraisītās krīzes apstākļos” (turpmāk – Noteikumi Nr.709) tika papildināti ar nosacījumu par dīkstāves atbalsta piešķiršanu, ja ieņēmumu samazinājums saistīts ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem. Tātad arī Noteikumos Nr.29 tika iekļauts tāds pats nosacījums, ka atbalsts piešķirams tiem, kuru saimniecisko darbību Covid-19 infekcijas izplatības apstākļos ir ietekmējuši tieši saimnieciskās darbības ierobežojumi. Tādējādi, noskaidrojot Atbalsta noteikumu 4.2.1. apakšpunkta saturu, ir pamats atsaukties uz Noteikumu Nr.29 anotācijā iekļauto skaidrojumu.

Noteikumu Nr.29 anotācijā norādīts: ņemot vērā to, ka Ministru kabinets 2020. gada 29. decembrī nolēma pagarināt ārkārtas situāciju valstī līdz 2020. gada (*acīmredzot domāts 2021. gads*) 7. februārim, attiecīgi ar noteikumu projektu tiek pagarināts atbalsta saņemšanas periods līdz 2021. gada 30. jūnijam, vienlaikus nosakot, ka atbalsts pieejams ne ilgāk par tiesību aktos noteiktajiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem, kas saistīti ar epidemioloģiskās drošības pasākumiem, lai ierobežotu Covid-19 infekcijas izplatību. No minētā izriet, ka noteiktie ierobežojumi skatāmi kopsakarībā ar, piemēram, Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumu Nr.360 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai”, Ministru kabineta 2020. gada 6. novembra rīkojuma Nr.655 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu” noteiktajiem ierobežojumiem vai citiem normatīvajiem aktiem, kuros noteikti ierobežojumi.

Norma iekļauta ar mērķi sniegt atbalstu tiem darba devējiem, pašnodarbinātām personām un patentmaksātājiem, kuru saimniecisko darbību ir ietekmējuši tieši Covid-19 krīzes radītie apstākļi, jo ieņēmumu samazinājums var būt saistīts ar nepareizu vai neveiksmīgu biznesa attīstību, taču noteikumu projekta mērķis ir atbalstīt tos saimnieciskās darbības veicējus, kas cietuši no saimnieciskās darbības ierobežojumiem, kas saistīti ar epidemioloģiskās drošības pasākumiem.

Lai nodrošinātu, ka atbalsts mērķtiecīgi tiek novirzīts vistiešāk skartiem darba devējiem, pašnodarbinātām personām un patentmaksātājiem, noteikumu projekts tiek papildināts ar normām, kas paredz, ka, sākot ar 2021. gada 16. martu, par iesniegumiem, kas iesniegti par marta mēnesi, darba devējs, pašnodarbinātā persona vai patentmaksātājs iesniedz pamatojumu par ieņēmumu samazinājumu saistību ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem, kas saistīti ar epidemioloģiskās drošības pasākumiem Covid-19 infekcijas ierobežošanai. Ja darba devējs, pašnodarbinātā persona vai patentmaksātājs nav iesniedzis šādu pamatojumu vai VID konstatē, ka noteiktajam ieņēmumu kritumam nav saistības ar Covid-19 radītajiem apstākļiem, VID dīkstāves atbalstu nepiešķir.

Tiesa secināja, ka Ministru kabineta mērķis, papildinot gan Noteikumus Nr.709, gan arī vēlāk Atbalsta noteikumus ar nosacījumu par atbalstu piešķiršanu, ja saimnieciskās darbības rādītāju samazinājums saistīts ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem, bija panākt, ka atbalstu saņem ne jebkurš, kura saimnieciskās darbības rādītāji (konkrētajā gadījumā apgrozījums) ir samazinājušies Covid-19 krīzes laikā un var būt pastarpināti saistīti ar Covid-19 krīzes izraisītām sekām, bet gan saņem tās personas, kuras tieši ir ietekmējuši saimnieciskās darbības ierobežojumi, kuru saimnieciskā darbība saistībā ar valstī noteiktajiem epidemioloģiskās drošības pasākumiem ir pilnībā vai daļēji ierobežota. Tādējādi, lai pretendētu uz atbalstu vispārējā kārtībā, primāri ir jākonstatē tieši pretendenta uz atbalstu saimnieciskās darbības ierobežojumu esība un to tieša ietekme uz ieņēmumu kritumu, nevis šķietama cēloņsakarība starp valstī noteiktajiem ierobežojumiem un ieņēmumu kritumu.

Tiesa norādīja, ka šādu apstākļu izvērtējums nav uzskatāms par normatīvajā regulējumā neparedzētu kritēriju piemērošanu, kā to uzskata pieteicēja, jo saimnieciskās darbības ieņēmumu kritums ir vērtējams tiešā cēloniskā saistībā ar tiesību normās noteiktiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem.

[4.5] Tiesa no Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumiem Nr.360 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai” (*zaudēja spēku 2021. gada 11. oktobrī*), konstatēja, ka tika aizliegts sniegt klātienē saimnieciskos pakalpojumus, kas saistīti ar izklaidi (tai skaitā naktsklubos, diskotēkās, spēļu zālēs) (14.2. apakšpunkts (*acīmredzot domāts 14.[2] apakšpunkts*)). 2021. gada 11. oktobrī stājās spēkā Ministru kabineta 2021. gada 28. septembra noteikumi Nr.662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai”, kuri redakcijā, kas bija spēkā 2021. gada oktobrī, noteica aizliegumu sniegt pakalpojumus un organizēt pasākumus un citas aktivitātes, ja tiek veicināta cilvēku nekontrolēta drūzmēšanās (pulcēšanās), kā arī ja nav iespējams nodrošināt epidemioloģiskās drošības prasību ievērošanu, īpaši attiecībā uz distancēšanās, cilvēku skaita un vienai personai noteiktās minimālās platības prasības nodrošināšanu un kontroles organizēšanu (11. punkts). Tirdzniecības pakalpojumu sniegšana bija atļauta arī epidemioloģiski nedrošā vidē, ievērojot noteiktus epidemioloģiskās drošības pasākumus (3.2. nodaļa).

Atbilstoši Rīkojumam ārkārtējās situācijas laikā tika aizliegts sniegt saimnieciskos pakalpojumus, kas saistīti ar izklaidi un atrakcijām iekštelpās (tostarp akvaparkos, izklaides un atrakciju centros, batutu parkos) (rīkojuma 5.14. apakšpunkts atbilstoši rīkojuma 5.49. apakšpunktam netika piemērots no 2021. gada 21. oktobra līdz 14. novembrim, bet tika

piemērotas 5.49.16. apakšpunktā noteiktās prasības). Aizliegts sniegt klātienes saimnieciskos pakalpojumus, kas saistīti ar izklaidi, azartspēlēm, derībām, atrakcijām (tostarp akvaparkos, izklaides un atrakciju centros, batutu parkos), skaistumkopšanu, labsajūtu, aktīvo atpūtu, fiziskajām aktivitātēm, sportu, tūrismu (izņemot izmitināšanu un ārvalstu ceļojumus), foto un video pakalpojumiem (izņemot fotogrāfiju izgatavošanu dokumentiem un plašsaziņas līdzekļu darba nodrošināšanai), klātienes konsultācijām, kolektīvām medībām (rīkojuma 5.49.16. apakšpunkts). Aizliegta tirdzniecības pakalpojumu sniegšana tirdzniecības centros brīvdienās un svētku dienās, izņemot šā rīkojuma 5.13.9. apakšpunktā minētos pakalpojumus un 5.16. apakšpunktā minētās tirdzniecības vietas. Šis nosacījums netiek attiecināts uz pakalpojuma sniedzējiem un tirdzniecības vietām, kurām ir atsevišķa ieeja no ārtelpas un tiek nodrošināta apmeklētāju plūsmas nodalīšana no tirdzniecības centra koplietošanas telpām (rīkojuma 5.20. apakšpunkts).

Tiesa konstatēja, ka ar Covid-19 infekcijas izplatību saistītie ierobežojumi tika tieši saistīti ar konkrētām nozarēm. Taču ne minētajos noteikumos, ne Rīkojumā, ne arī kādā citā tiesību aktā netika noteikti ierobežojumi saimnieciskās darbības veikšanai saistībā ar taksometru pakalpojumu sniegšanu, kā rezultātā būtu iestājusies attiecīgās saimnieciskās darbības dīkstāve. Tādējādi tiesa secināja, ka 2021. gada oktobrī pieteicējas pamatdarbība – taksometru pakalpojumi – nebija aizliegta, tā varēja sniegt taksometru pakalpojumus, ievērojot epidemioloģiskās drošības pasākumus.

Tiesa piekrita argumentam, ka ierastā komercdarbības veikšana kļuva apgrūtināta, taču pieteicējai bija iespēja pielāgot savu komercdarbību atbilstoši tā brīža apstākļiem.

Tiesa ņēma vērā apstākli, ka ar Rīkojuma 5.49.4. punktu laikposmā no plkst.20.00 līdz plkst.5.00 taksometra pakalpojumus un komercpārvadajumus ar vieglo automobili, kā arī darba devēja nodrošinātus transporta pakalpojumus varēja izmantot, lai dotos uz darbu vai no tā, nokļūtu līdz pasažieru pārvadājumu sniegšanas vietai lidostā, ostā, dzelzceļa stacijā vai autoostā vai atgrieztos no tās dzīvesvietā, dotos uz diennakts aptieku, psiholoģiskā atbalsta vai ārstniecības iestādi vai veterinārmedicīnas iestādi vai atgrieztos no tās. Taksometrā varēja atrasties tikai viens pasažieris vai vienas mājsaimniecības locekļi, vai pasažieris kopā ar nepilngadīgu bērnu vai personu, kurai nepieciešama asistenta palīdzība vai kurai ir objektīvas grūtības vecuma vai funkcionālo traucējumu dēļ.

[4.6] Tiesa atzina, ka ar Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanu saistītie ierobežojumi ir skāruši un lielākoties negatīvi ietekmējuši faktiski jebkuru uzņēmējdarbību. Tomēr tiesa piekrita VID, ka Atbalsta noteikumu mērķis ir sniegt atbalstu tiem krīzes skartajiem uzņēmumiem, kuru saimnieciskā darbība saistībā ar valstī noteiktajiem ierobežojumiem ir pilnībā vai daļēji ierobežota.

Pieteicējas darbības veids, ievērojot epidemioloģiskās drošības pasākumus, 2021. gada oktobrī nav bijis aizliegts vai būtiski ierobežots. Pieteicējas ieņēmumu samazinājums ir saistīts ar saimnieciskās darbības, tostarp klientu piesaistes, organizēšanu un nav tiešs valstī noteikto saimnieciskās darbības ierobežojumu rezultāts. Tādējādi nav konstatējams Atbalsta noteikumu 4.2.1. apakšpunktā noteiktais atbalsta saņemšanas priekšnosacījums par apgrozījuma samazinājuma saistību ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem sakarā ar Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai paredzētajiem epidemioloģiskās drošības pasākumiem. Pieteicējai atbalsts apgrozāmo līdzekļu plūsmas nodrošināšanai tika piešķirts nepamatoti.

[4.7] Par pieteicējas argumentiem par tiesiskās paļāvības principu, kas paredz, ka privātpersona var paļauties, ka iestādes rīcība ir tiesiska un konsekventa, un tās ieskatā, ja arī kāds no VID darbiniekiem, pieņemot lēmumu par atbalsta piešķiršanu, ir kļūdījies, pieteicējai nav par to „jāmaksā", tiesa norādīja turpmāko.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 10. pantā nostiprinātajam tiesiskās paļāvības principam privātpersona var paļauties, ka iestādes rīcība ir tiesiska un konsekventa un ka iestādes kļūda privātpersonai neradīs nelabvēlīgas sekas. Personas paļāvība uz iestādes izteikumu, rīcību vai apsolījumu ir šīs personas subjektīvā attieksme, kuru veido pamatota cerība vai pārliecība par iestādes attieksmi, konkrētās darbības izpildi vai notikuma iestāšanos nākotnē. Tādēļ katrā atsevišķā gadījumā jāpārbauda šīs subjektīvās attieksmes esība vai neesība konkrēto lietas apstākļu ietvaros.

Tiesiskās paļāvības princips paredz, ka privātpersona var paļauties, ka iestādes rīcība ir tiesiska un konsekventa, un tas ir saistīts ar iestādes rīcības prognozējamību, proti, privātpersona var paļauties, ka iestādes rīcība ir pareiza, jo šī rīcība ir pamatota ar tiesību normām. Tomēr privātpersonas tiesiskā paļāvība ne vienmēr ir aizsargājama – vai vismaz ne pilnībā aizsargājama.

Senāts ir atzinis: lai noskaidrotu, vai tiesiskā paļāvība ir aizsargājama, jāatbild uz trīs jautājumiem: 1) vai bija kaut kas, uz ko varēja paļauties (skaidrs iestādes izteikums); 2) vai attiecīgā persona tiešām uz to paļāvās; 3) vai attiecīgā personas paļāvība ir aizsardzības vērta (*2007. gada 7. jūnija sprieduma Nr.SKA-238/2007 13.1. punkts*).

Tiesa secināja, ka VID darbības, veicot pieteicējai atbalsta izmaksu, varētu uzskatīt par iestādes skaidru izteikumu. Attiecīgi pieteicēja, saņemot atbalstu kredītiestādes norēķinu kontā, paļāvās uz atbalsta saņemšanas tiesiskumu. Minētais apstāklis izriet arī no pieteikuma.

Attiecībā uz trešo nosacījumu, vai personas tiesiskā paļāvība ir aizsardzības vērta, tiesa secināja, ka būtiski ir tas, ka atbalsta (granta) piešķiršanas kārtība un nodokļu maksātāja pienākums labprātīgi atmaksāt nepamatoti piešķirto atbalstu ir noteikti tiesību normās.

Senāta praksē ir atzīts, ka nav pieļaujams piemērot vienlīdzības principu tādējādi, ka iestādei viena prettiesiska lēmuma gadījumā arī nākamajā gadījumā būtu jāpieņem prettiesisks lēmums (*Senāta 2007. gada 15. novembra sprieduma Nr.SKA-441/2007 14. punkts*).

Tā kā Atbalsta noteikumi skaidri nosaka atbalsta piešķiršanas kritērijus, tad pieteicējas tiesiskā paļāvība konkrētajā gadījumā nav aizsargājama. Nelabvēlīgākas tiesiskas situācijas radīšana salīdzinājumā ar iepriekšējo labvēlīgāko, bet prettiesisko situāciju, pati par sevi nav tiesiskās paļāvības pārkāpums. Tādējādi, konstatējot, ka nepamatoti ir izmaksāts

atbalsts, iestādei šī kļūda ir jālabo, un tas nerada pieteicējai tiesiskās paļāvības aizsardzību. Turklāt atbalsta piešķiršanas un izvērtēšanas brīdī VID neveic padziļinātas pārbaudes, bet gan nepieciešamības gadījumā tās veic *post factum* jau pēc lēmuma pieņemšanas. Pretējā gadījumā VID nebūtu iespējams ātrā laikā sniegt uzņēmējiem atbalstu un sasniegt Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā noteikto mērķi – nodrošināt sabiedrības ekonomiskās situācijas uzlabošanu un veicināt valsts tautsaimniecības stabilitāti.

Vērā ņemams arī apstāklis, ka pieteicējai ar iestādes lēmumu tika atteikts piešķirt atbalstu apgrozāmo līdzekļu plūsmas krituma kompensēšanai par 2021. gada novembri, jo ieņēmumu samazinājums nav saistīts ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem.

Tiesa secināja, ka konkrētajā gadījumā pieteicēja varēja un tai vajadzēja apzināties, ka tās pieprasījums atbalsta piešķiršanai par 2021. gada oktobri ir nepamatots. Savukārt, ja atbalsts ir pieprasīts vai saņemts nepamatoti, nodokļu maksātājam ir pienākums labprātīgi atmaksāt piešķirto atbalstu. Pieteicējas iebildumi par tiesiskās paļāvības principa neievērošanu ir noraidāmi kā nepamatoti.

[5] Pieteicēja, pārsūdzot Administratīvās rajona tiesas spriedumu, apelācijas sūdzībā atkārtoja pieteikumā paustos apsvērumus.

Papildus norādīts, ka atbalsta piešķiršanas brīdī pieteicēja atbilda Atbalsta noteikumu 4.2.1. apakšpunktā noteiktajiem priekšnoteikumiem atbalsta saņemšanai, tostarp tās apgrozījuma kritums bija tiešā cēloniskā sakarā ar Covid-19 infekcijas izplatības dēļ noteiktajiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem. Laika periodā no 2021. gada 21. oktobra līdz 14. novembrim bija noteikta mājsēde, kuras laikā neviens bez pamatota iemesla nevarēja pamest dzīvesvietu un secīgi – nebija nepieciešami taksometru pakalpojumi. 2021. gada oktobrī cilvēki lielākoties strādāja attālināti.

Spriedumā secināts, ka pieteicēja nebija pienācīgi organizējusi savu saimniecisko darbību, neizskaidrojot, kā saimnieciskā darbība bija jāorganizē un kādēļ netiek piešķirta nozīme tās paskaidrotajam.

Pieteicējai radās aizsargājama tiesiskā paļāvība uz atbalsta saņemšanas tiesiskumu. Iestādes pārstāvis tiesas sēdē nepatiesi apgalvoja, ka pirms lēmuma pieņemšanas VID amatpersona darba noslodzes dēļ nepārbaudīja pieteicējas nodarbošanās veidu un tādēļ kļūdaini pieņēma lēmumu. Pieteicējas ieskatā VID neievēro „konsultē vispirms" principu un rīkojas kā represīva iestāde, nemeklējot atbildīgo iestādes iekšienē un par iestādes nolaidību vai neuzmanību liekot „maksāt" nodokļu maksātājiem.

[6] VID paskaidroja, ka pieteicējas apgrozījuma samazinājums 2021. gada oktobrī nebija saistīts ar saimnieciskās darbības veikšanai noteiktajiem ierobežojumiem. Tiesas spriedumā ir pareizi interpretētas un piemērotas tiesību normas un detalizēti un vispusīgi izvērtēti pierādījumi.

Motīvu daļa

[7] Lietā pastāv strīds par to, vai pieteicējai pamatoti tika piešķirts atbalsts par 2021. gada oktobri. Iestādes ieskatā nav izpildījies viens no tiesību normās ietvertajiem priekšnosacījumiem atbalsta saņemšanai – ieņēmumu samazinājums nav saistīts ar pieteicējas saimnieciskās darbības (taksometru pakalpojumi) ierobežojumiem, tādēļ pieteicējai ir pienākums atmaksāt saņemto atbalsta maksājumu 877,88 *euro*.

[8] Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 1. pantā noteikts likuma mērķis – noteikt tiesisko kārtību Covid-19 infekcijas izplatības laikā, paredzot atbilstošu pasākumu kopumu Covid-19 izplatības seku pārvarēšanai un īpašos atbalsta mehānismus un izdevumus, kas tieši saistīti ar Covid-19 izplatības ierobežošanu, lai nodrošinātu sabiedrības ekonomiskās situācijas uzlabošanos un veicinātu valsts tautsaimniecības stabilitāti.

Šā likuma 2. pantā ietverts deleģējums Ministru kabinetam, izvērtējot ekonomisko situāciju, noteikt kritērijus un kārtību šā likuma 15. pantā noteikto pasākumu un īpašo atbalsta mehānismu piemērošanai nodokļu maksātājiem, kurus skārusi Covid-19 izraisītā krīze. Ministru kabinets, ja nepieciešams, nosaka nozares, kurām sakarā ar Covid-19 izplatību ir būtiski pasliktinājusies finanšu situācija. Likuma 15. panta trešajā daļā noteikts, ka Ministru kabinets var noteikt citus atbalsta pasākumus Covid-19 izraisītās krīzes skartajiem nodokļu maksātājiem.

Tādējādi likums ir paredzējis pasākumus un īpašus atbalsta mehānismus nodokļu maksātājiem, kurus skārusi Covid-19 izraisītā krīze, un Atbalsta noteikumi ir izdoti kā Ministru kabineta noteikts atbalsta pasākums Covid-19 izraisītās krīzes skartajiem nodokļu maksātājiem.

Likumdevējs vienlaikus ir paredzējis, ka nepamatoti saņemtie pabalsti ir jāatmaksā. Tostarp Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 15. panta sestā daļa noteic, ja saskaņā ar šo pantu noteiktais Ministru kabineta atbalsts, kuru administrē VID, ir pieprasīts vai saņemts nepamatoti un nav saistīts ar piemērojamā komercdarbības atbalsta regulējuma pārkāpumu, nodokļu maksātājam ir pienākums labprātīgi atmaksāt piešķirto atbalstu. Ja nodokļu maksātājs atsakās labprātīgi atmaksāt piešķirto atbalstu, VID to piedzen, piemērojot likuma „Par nodokļiem un nodevām" noteikumus.

[9] Administratīvā apgabaltiesa, pārbaudot pirmās instances tiesas sprieduma argumentus kopsakarā ar lietas dalībnieku paskaidrojumiem, atzīst, ka Administratīvā rajona tiesa ir pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, pareizi interpretējusi un piemērojusi tiesību normas, spriedumā ietvertā argumentācija vispārīgi ir pareiza. Tiesa pareizi secināja, ka pieteicējas saimnieciskās darbības veids, ievērojot epidemioloģiskās drošības pasākumus, 2021. gada

oktobrī nav bijis aizliegts vai būtiski ierobežots.

Administratīvā apgabaltiesa, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu, pievienojas pirmās instances tiesas spriedumā ietvertajai motivācijai un atkārtoti tos pašus argumentus nenorāda.

Pieteicējas apelācijas sūdzība nav pamatota.

[10] Kā jau to norādīja pirmās instances tiesa, ir pamatots pieteicējas arguments, ka Covid-19 infekcijas izplatības rezultātā, ņemot vērā valstī kopumā noteiktos ierobežojumus, ierastā komercdarbības veikšana kļuva apgrūtināta. Konkrētajā gadījumā aplūkojamais periods ir 2021. gada oktobris. Apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējai, ņemot vērā 2020. gadā un 2021. gada sākumā valstī noteiktos ierobežojumus saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatību, bija iespēja pielāgot savu komercdarbību atbilstoši apstākļiem, tostarp, ņemot vērā klientu plūsmas samazinājumu.

Pretēji apelācijas sūdzībā norādītajam, pirmās instances tiesa vērtēja pieteicējas argumentus par komercpārvadājumu apjoma samazināšanos un komandantstundas noteikšanu no 2021. gada 21. oktobra, un pieteicējas norādītie apstākļi netiek apstrīdēti. Tomēr konkrētajā gadījumā ir būtiski, ka tiesa nekonstatēja un pieteicēja nav norādījusi tiesību normu, kas noteiktu, ka taksometru pakalpojumi bija iekļauti to saimnieciskās darbības pakalpojumu sarakstā, kuru darbība bija aizliekta vai ierobežota. Līdz ar to nav izpildījies Atbalsta noteikumu 4.2.1. apakšpunktā noteiktais atbalsta saņemšanas priekšnosacījums par apgrozījuma samazinājuma saistību ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem sakarā ar Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai paredzētajiem epidemioloģiskās drošības pasākumiem.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 245. pantu, 304. panta pirmo daļu, 307. un 309. pantu, 329. panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt SIA „SIVONI” pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta 2022. gada 16. novembra lēmuma Nr.33.17-6/22.13/5477 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente	Tiesnese	Tiesnese
S. Gintere	L. Konošonoka	A. Šteinberga